

ДО ПОРТРЕТА А.ПЕТРУШЕВИЧА ЯК ЛЕКСИКОГРАФА І ГРОМАДСЬКОГО ДІЯЧА

Анотація. У статті йдеться про рукописні словникові матеріали, надіслані А. Петрушевичем зі Львова до Російської академії наук й описані в 1910 р. О.Петровим. На підставі архівних документів (листування) подаються відомості про особу А.Петрушевича, його ділові зв'язки і наукові зацікавлення.

Ключові слова: українська рукописна лексикографія, історія українського мовознавства, язичіє, наукові контакти, А.Петрушевич, О.Петров.

Summary. The article deals with a handwritten dictionary materials, sent by A. Petrushevych from Lviv to the Russian academy of sciences and described in 1910 by A. Petrov. Information on the basis of the archived documents (correspondence) about A. Petrushevych, his business connections and scientific interests is given.

Keywords: Ukrainian handwritten lexicography, history of Ukrainian linguistics, yazychie, scientific contacts, A. Petrushevych, A. Petrov.

Петрушевич Антін (Антон, Антоній) [1821, с. Добряни, Стрийщина — 1913, Львів] — греко-католицький священик, церковний і політичний діяч, історик, археолог, бібліофіл, філолог, етнограф, багатогранна наукова і громадська діяльність якого викликає останнім часом усе більший інтерес [див. 4; 5; 6]. А.Петрушевич — автор великого незавершеного “Словено-русского корнеслова”, докладний опис якого зробив у 1910 р. відомий російський мовознавець О.Петров у статті “Рукописные материалы о. А.Петрушевича” [7: 493—496]. Минає вже сто років, відколи з'явилася друком стаття О.Л. Петрова, проте, на жаль, суттєвих зрушень у напрямі наукового опрацювання надісланих А.Петрушевичем до Російської академії наук документів не сталося.

Мета цієї статті — ще раз привернути увагу наукової громадськості до питання про необхідність вивчення й ширшого уведення в обіг відомостей про рукописні мовознавчі матеріали, зібрані А.Петрушевичем, зокрема ті, які він свого часу надіслав до С.Петербурга, хоча, зрозуміло, не меншої уваги заслуговують і ті, що зберігаються у Львові. Пропоновані нотатки — продовження наших зусиль щодо наближення до нашого сучасника відомостей про українську рукописну лексикографію, на поприщі якої залишив помітний слід і А.Петрушевич — власною словниковою упорядницькою працею, різними формами заохочення інших до цієї праці, а також тим, що зібрав і зберіг багатий архів недрукованої лексикографічної продукції різних авторів [1].

Щоб показати джерела освіченості А.Петрушевича, а отже й джерела його лінгвістичних та інших наукових переконань, щоб засвідчити, які вершини знань були для А.Петрушевича найпривабливішими і як це могло вплинути на якість його лексикографічної праці та словникових зацікавлень, доцільно уважніше поставитись до фактів його біографії, із якої багато що ще може дати привід для дальшого наукового пошуку, дискусій тощо.

А.Петрушевич освіту здобув у Львівському університеті і греко-католицькій теологічній семі-

нарії у Львові (1845). Висвячений 1847 р., а 1851 р. отримав титул радника консисторії, був особистим секретарем кардинала М.Левицького у Львові. Із 1861 р. крилошанин митрополичого капітулу. Співзасновник Головної Руської Ради і Галицько-Руської Матиці (1848). Активний учасник Собору Руських Учених, редактор українських видань тієї доби. У статті “Słów kilka napisanych w obronie narodowości guskiej” доводив окремішність українського народу. Об'їздив Галичину, Буковину, Закарпаття і Чехію, де збирав стародруки і давні церковні рукописи. З 1861 р. — крилошанин собору Св. Юра, керував митрополичою канцелярією, з 1873 р. — охоронець і бібліотекар митрополичого архіву. Посол до галицького сойму (1861—1877), де обстоював права української мови, посол австрійського парламенту (1873—1878). У старшому віці перейшов на москвофільські позиції, писав “язичієм”, яке називав праруською мовою. Він автор близько 200 друкованих праць переважно з історії Галичини й української церкви, був членом Краківської, Богемської та Петербурзької АН, почесним членом АН у Бухаресті, Одеського товариства історії та старожитностей, Історичного товариства Нестора Літописця у Києві та ін. Велика колекція книг, рукописів, карт, творів мистецтва й археологічних знахідок експонувалися в Народному Домі у Львові, згодом у музеї Петрушевича. Частину цінних стародруків і рукописів А. Петрушевич передав до РАН, бібліотеки Київського університету та інших установ. Похований на Личаківському кладовищі у Львові [2: 2040; 8: 571—572].

Нагадаємо, що А.Петрушевич — автор великого словника (“Словено-русский корнесловъ”), що займав 44 ящики (розміром 42 × 24 × 17 см) рукописних підготовчих матеріалів, опис яких зробив О.Петров, і докладніших відомостей про зміст цього словника досі немає. За даними О.Петрова, на передніх дошках тридцяти п'яти ящиків наклеєні папірці з друкованими кириличними буквами. На букву К припадає 4 ящики, на Г і Ґ — по три, на Б, В, Д, Л, П, Т — по два, на М — 1½, на ђ, њ, Ж, З, И, Ф, Ц, Ѡ, V, ѡ, Ю, ж — неповний ящик, на решту

букв — по одному ящику. На кришках дев'яти ящиків написано А.Петрушевичем: “Дополнение до словаря”, “Дополнение до прочіихъ буквъ”, “Дополнить до прочіихъ буквъ” і т.п. Усі 44 ящики заповнені картками завширшки приблизно 20 і заввишки 12 см, інколи більшого чи меншого розміру. Картки не з картону, а із звичайного поштового і письмового паперу: то спеціально нарізаного для Коренеслова, то взятого з чистих аркушів листів, чистих боків конвертів, рахунків, офіційних паперів, обкладинок книг тощо. У деяких ящиках картки надзвичайно щільно набиті, в інших — достатньо вільного місця. Уже матеріал карток і щільність їх у деяких ящиках утруднюють користування Коренесловом. Ще прикріше, що картки розміщені *далеко не в порядку*. У більшому порядку картки в ящиках на букви: Г, Э — ε — Ѡ, З — З — Ж, К (1 ящик), Р, Т, Х, Ш. Також і на букви П (два ящики) і Ф (два ящики) — але в кожному ящику *свій* алфавітний порядок від початку до кінця. На М і Д — двічі повторюється алфавіт. Картки в ящиках на В, Ф, К, Ч — Ж поділені на окремі в'язки з окремим алфавітним порядком у кожній. Багато із в'язок розв'язалися, й листки переплуталися. На Б, Г, А, Ч — у значному безпорядку. На Б, Г, К (2 ящики) й на решту букв — повний безлад. Частково це трапилося через те, що в дорозі в ящиках, де картки лежали нещільно, вони переплутались. Однак навіть і там, де вони, очевидно, не могли зрушитися, алфавітний порядок не витримано. О.Петров наводить такі приклади: а) 3-й ящик на К: кирсть і т.д. — карша і т.д. — клубукъ — вьс-кжж — кабы — копа — карти — кжть — клетка — крьсникъ — коляда — крупа — клень — Киркорь — Колывань — кьнига; б) 4-й ящик на К: каламж і т.д. — кугтарь — курень — паскудний — корнь — картити — кливать — кирсть — крапъ = кжколь — капакъ — карбачъ — кучбаз; в) ящик на Б: байдакъ — Битоль — Быкъ — Беринда — Бытомъ — библо — бесѣда — блѣнь — Бессарабія — баламжити — бугай — баяти — Будиловъ — бещъ — блудъ — байловати — барда — Брашовъ — бѣлый — Брахмане — брашно — бжчк. Тут же окрема в'язка: баба — бити — Би-хачъ і т.д.

У дев'яти ящиках додатків складено окремі в'язки, і багато з них далеко не в порядку.

Цей зовнішній бік, на думку О.Петрова, робить навряд чи можливим користування Коренесловом раніше, ніж картки будуть наклеєні на картон і впорядковані за строгим алфавітом (виявляється, нерідко одне й те ж слово подається на різних картках і в різних ящиках).

Сам зміст Коренеслова О.Петров характеризує так: “Це — ні етимологічний словник, — хоча інколи й наведені передбачувані корені і під ними похідні слова, — ні словник усіх слов'янських наріч, ні словник староцерковнослов'янської мови, ні історичний словник російської мови, ні словник

сучасної спільноруської чи малоруської мови. Картки заповнені найрізноманітнішим матеріалом у найнеобробленішому вигляді, без усякої системи й послідовності. Інколи на картці (або на декількох) наведені форми одного й того ж слова в різних слов'янських наріччях, інколи зроблені сходження зі словами споріднених мов, інколи повідомлені різні історичні відомості, різні виписки з писемних пам'яток, народних імен тощо. На деяких картках зазначене лише одне слово, часто — місцеві назви, імена осіб (навіть не слов'янські) — майже без пояснень або з дуже короткими і нарізноманітнішого характеру” [7: 494—495].

У виносці до цього місця основного тексту О.Петров навів такі приклади:

Магдебургъ — нѣскольکو хронологическихъ данныхъ о времени получения Магдебургскаго права разными галицкими городами и мѣстечками; **кучбаз** — голл. ткань; **Бессарабія** — cf. Bersabei, cf. 1295; **Брашовъ** — adj. Brassó, rum. Brasiovu (Kronstadt); cf. Прешовъ = Eperies; **бѣлый** — cf. бѣлахонь; **Брахмане** — [довга виписка із Марко Поло]; **Брашовъ** — Brassó, Kronstadt sn Siebenbürgen 1203 v. deutsch. bewohnt. K. Sigismund 1403. Brazza in Dalmatien bewohnt v. Italienern u. Kroaten; **брашно** — прашно, √ прах; **бжчк** — корнв. bączk. мѣдная монета (4 пфеннинга); **ядв** — cf. ядвалгъ, Jadwinów o. Варшавы, Jadwinin въ Петроков.; *Acanaginicа* — Miklosich, Archiv. f. sl. Phil. XIV 1899, p. 47; **Алатырь** — cf. Искольдъ, село на Бѣлой Руси; [прим. О.Петрова: занесений навіть абесинський.] **Ашпиновъ** — казакъ [7: 495].

У додатках знаходяться серед іншого такі зв'язки картотек: хресні імена; суфікси; корені; фонетичні явища; “ігры при усопшихъ” (про це останнє О.Петров спеціально зауважив, що воно може бути цікавим) та ін.

О.Петров спробував пояснити, чому матеріали А.Петрушевича такі нелегкі для сприймання й користування, вказавши додатково ще на такі їх недоліки: 1) слова подані інколи в сучасній формі, інколи в гіпотетичному давньому вигляді; 2) дуже рідко зазначено точно, *звідки* взято певне слово; 3) переважна частина Коренеслова базується, очевидно, не на рукописному, а на друкованому матеріалі (у додатках швидше можна розраховувати знайти перший).

Найбільша користь із Коренеслова, на думку О.Петрова, була б тоді, якби відібрати з нього картки із записами живої української мови і картки із записами з невіданих чи зниклих рукописів, картки, що містять невідомі історичні, етнографічні та ін. дані, а також вдалі етимологічні здогади.

Про А.Петрушевича і його Коренеслов знали у вченому світі задовго до того, як автор надіслав його до Петербурга. Є свідчення, що А.Петрушевич наприкінці 50-х років XIX ст. підтримував ділові зв'язки з І.Раковським (див. до-

даток 1 до цієї статті). Збереглася копія рукою В.Науменка листа Є.М.Крижанівського до П.Г.Лебедінцева від 15 квітня 1866, у якому, зокрема, сказано: “Особливої уваги у Львові заслуговує кафедральний священик Петрушевич — історик і лінгвіст. Усе витрачає на книги, живе неймовірно бідно. Надзвичайно чесний і дуже розумний. Зір підводить його. 13-й рік займається він упорядкуванням порівняльного словника слов’янських мов. Висновки його значно посунуть уперед граматики цих мов. Недавно Срезневський писав йому, що Академія Наук обіцяє видати Словник його за свій рахунок. Цілих півдня просидів я у цього прекрасного чоловіка з великою насолодою” (див.: Інститут рукопису НБУВ, № II, 3086).

Очевидно, А.Петрушевич просив не одного вченого поради, що зі своїм Коренесловом робити. Так, К.Кадлец у листі до А.Петрушевича від 2 лютого 1898 р. писав: “Що стосується Вашого Коренеслова, я радив би Вам віддати його, милостивий Пане, Чеській академії наук. Було б дуже шкода, якби така величезна праця після Вашої смерті пропала” (див. додатки №№ 4—5 до статті). Однак А.Петрушевич мав сумніви, чи у Празі інтерес до його словника буде таким, на який, з його точки зору, він заслуговував би. Більше до душі було йому пропозиції з Росії, зокрема О.Петрова, із яким А.Петрушевич познайомився особисто, про що свідчить і рекомендаційний лист до нього, написаний 15 червня 188[9] р. А.Будиловичем* (див. додаток № 2).

Згодом у листі від 6 лютого 1896 р. О.Петров, у відповідь на запит А.Петрушевича, серед іншого писав: “Що стосується долі Вашого дорогоцінного словника і зібрання рукописів та стародруків, то я, як руський, не можу бажати нічого іншого, як тільки щоб вони дісталися нашій Академії і нашій

Публічній бібліотеці. Я знаю, що все це буде прийняте з найбільшою вдячністю, і це ж, звичайно, висловив А.Ф.Бичков** , із яким я розмовляв після одержання Вашого листа. Він лише висловив сумнів, чи дозволять Ваші місцеві діячі вивести [!] все це з Галичини, чи побажають вони випустити це з рук? Але в усякому випадку, яке б рішення Ви не прийняли, дай Боже, щоб Ваш набуток довше зберігався при Вас, дай Бог Вам іще багато років трудитися во славу руської і слов’янської науки” (див. додаток 3).

Про наміри А.Петрушевича добре знав О.Соболевський. Саме він у листі з Петербурга від 20 березня 1904 р. рекомендував А.Петрушевичу звернутися до російського консула у Львові: “Вельмишановний Отче Каноніку! Внаслідок листа професора Дашкевича російське відділення Академії наук звертається до російського консула у Львові К.П.Пустошкіна з проханням прийняти від Вас матеріали для етимологічного словника, упаковати й відправити до Академії наук. Я думаю, що для Вас буде найбільш зручно скористатися допомогою п. консула й довірити свій скарб у його надійні руки” (див. додаток 6).

Сьогодні технічний прогрес пішов так далеко, що рекомендації О.Петрова про можливість використання словника А.Петрушевича тільки після впорядкування картотеки традиційним способом (включаючи наклеювання тонких папірців на картон) не виглядають конструктивними. Варто знайти кошти на виготовлення для українських наукових установ електронної копії всього надісланого до Російської академії наук А.Петрушевичем зібрання словникових і несловникових матеріалів та розпочати всебічне наукове вивчення цих матеріалів під керівництвом і з участю фахівців із Національної академії наук України.

* Контакти А. Петрушевича з А. Будиловичем дуже симптоматичні з огляду на специфічні функції останнього, які він виконував в інтересах Російської імперії. Будилович Антон Семенович (1846, с. Комотово на Гродненщині, Білорусь — 1908, Спб.) — російський філолог, славист, публіцист. Народився в сім’ї православного священика. У 1868 р. закінчив історико-філологічний факультет Петербурзького університету, де продовжив підготовку до професорського звання (науковими керівниками його були І.Срезневський, В.Ламанський, М.Сухомлинов). Із 1875 р. ординарний професор Історико-філологічного інституту князя Безбородька в м. Ніжині. У 1888 р. захистив докторську дисертацію “Первобытные славяне в их языке, быте и понятиях”. У 1881 р. його призначили в Варшавський університет ординарним професором російської і церковнослов’янської мови, із суміщенням посади декана історико-філологічного факультету. Із 1892 р. ректор імператорського Юр’євського університету. Був головою Особливої ради з питань освіти іногородців. Публікував статті на консервативно-патріотичну і слов’янську тематику. Заснував “Галицко-русское общество” і був першим його головою. Одружився з дочкою відомого галицького діяча Адольфа Добрянського Єленою. Під час революційних подій 1905—1907 рр. вступив у першу монархічну партію Росії “Русское собрание”, а в 1906 р. почав видавати “Окраины России” — газету, присвячену ситуаціям на прикордонних територіях Російської імперії. Був членом *Русского Краинного Общества*, що ставило собі за мету боротьбу з сепаратизмом в імперії. Див.: Будилович Антон Семенович // [Електронний ресурс:] ru.wikipedia.org/.../Будилович.

** Бичков Афанасій Федорович (15.12.1818, Фрідріхсгам, Фінляндія — 2.04.1899, Петербург), історик, археограф, бібліограф, палеограф, академік. У 1844 р. призначений хранителем Відділення рукописів і церковнослов’янських стародруків Публічної бібліотеки, у якій поставив собі за мету скласти найповніше зібрання російських книг. Розшукував у приватних осіб і букіністів книги, надруковані церковнослов’янським і гражданським шрифтом. Був помічником директора (1868—1882) і директором (1888—1899) Публічної бібліотеки в Петербурзі. У 1893 р. А.Бичков був обраний головою у Відділенні російської мови і словесності (ОРЯС) і склав ці повноваження за три місяці до смерті. З його ініціативи з’явилося немало наукових праць. Редагував “Словарь белорусского наречия” І. Носовича (1870), “Библиологический словарь и черновые к нему материалы” П. М. Строева (1882), “Древние памятники русского письма и языка” І. Срезневського (1882), “Материалы для словаря древнерусского языка по письменным памятникам” І. Срезневського (т. 1 і два вип. т. 2), “Известия ОРЯС”, “Словарь русского языка” (т. 1, вип. 3) тощо. Див.: [Електронний ресурс:] www.nlr.ru/ar/staff/bytch.htm.

Додатки

1. Лист І.Раковського¹ до А.Петрушевича від 3 (15) березня 1859 р.

Милостивый Государь!

Препровождая при семь къ Вамъ рукопись, которую я, къ моему большому сожаленію, не успѣлъ помѣстить въ журналѣ, выходившемъ подъ редакціей моею, имѣю честь извѣстить Вамъ, что я на будущей недѣлѣ отправлюсь отсюда на полученный мною приходъ, именуемый Иза, находящейся [!] въ мармарошскомъ комитатѣ близъ города Густа (Huszt), гдѣ существуетъ почтовая станція. — Ваши сочиненія, безъ сомнѣнія, могутъ быть употреблены въ Россіи. Поэтому я совѣтовалъ бы Вамъ лично познакомиться съ Протоіереємъ Раевским², состоящимъ при русскомъ посольствѣ въ Вѣнѣ.

Надѣюсь, что Вы не прекратите переписки со мною, я обязываюсь съ Вами быть въ сношеніи по прежнему. —

Имѣю честь быть съ истиннымъ почтеніемъ.

Будимъ 3 (15) марта 1859.

Вашъ истинный другъ Іоаннъ Раковскій.

(Відділ рукописів ЛНБ ім. В.Стефаніка НАНУ. — АСП-376 / п. 9, од. зб. 32-Б).

2. Лист А.Будиловича до А.Петрушевича від 15 червня 188[9] р.

15. іюня 188[9]

Многоуважаемый о. Антоній!

Поручаю Вашему благосклонному вниманію нашего молодого славяновѣда Алексѣя Леонидовича Петрова, путешествующаго по Австріи съ ученою цѣлью.

Искренне преданный слуга

Ант. Будиловичъ.

3. Из листа О.Петрова до А.Петрушевича від 6 лютого 1896 р.

3. Что касается судьбы Вашего драгоценнаго словаря и собранія рукописей и старопечатныхъ книгъ, то я, какъ русскій, не могу желать ничего другаго, какъ только, чтобы они достались нашей Академіи и нашей Публичной Бібліотекѣ. Я знаю, что все это будетъ принято съ величайшей благодарностью, и то же, конечно, выразилъ А.Ф.Бычковъ, съ которымъ я бесѣдовалъ по полученіи Вашего письма. Онъ только выразилъ сомнѣніе, дозволятъ ли Ваши мѣстные дѣятели вывести [!] все это изъ Галичины, пожелаютъ ли они выпустить это изъ рукъ?

Но во всякомъ случаѣ, какое бы рѣшеніе Вы ни приняли, дай Богъ, чтобы Ваше достояніе дольше хранилось при Васъ, дай Богъ Вамъ еще многіе годы трудиться во славу русской и славянскою науки.

Еще разъ благодарю Васъ.

Искренно преданный А.Петровъ.

Адресъ мой: Моховая ул. д. 38

квартира Протоіерея Петрова.

(Відділ рукописів ЛНБ ім. В.Стефаніка НАНУ. — АСП-254 / п. 8, од. зб. 437-Б).

¹ Раковскій Іван (Іоанн) Іванович (1815—1885) — уніатський священник, літератор, педагог (працював учителем, проректором Ужгородської учительської семінарії), редактор “Земского правительственного вѣстника для Королевства угорского” в Пешті, видавець “Церковної газети” (1856—1858), організатор Общества св. Василя Великого в Ужгороді (1866—1871).

² Раєвскій Михайло Федорович (1811—1884) — священник церкви при російському посольстві у Відні (1842—1884). Про масштаби зв'язків М.Ф.Раєвського і реалізацію через цей канал культурних і політичних замірів Росії можна судити з матеріалів, уміщених у кн.: Зарубежные славяне и Россия: Документы архива М.Ф.Раевского. 40—80 годы XIX века / Составители В.Матула, И.В.Чуркина. — М.: Наука, 1975. — 576 с.

4. Лист К.Кадлеца¹ до А.Петрушевича від 3 січня 1898 р.

Милостивый Государь!

Сердечно Васъ благодарю за любезность, съ котрой Вы мнѣ выслали нѣсколько своихъ знаменитыхъ дѣлъ. Сочиненіемъ “Лингвистично-историческія Разсужденія” я воспользуюсь въ моемъ дѣлѣ о задругѣ (югославянской сложной семьѣ), надъ которой я теперь работаю. Тамъ придется упомянуть о Вашемъ объясненіи словъ *жупанъ* и т. д. (*стопанъ*, какъ называется тамъ глава задруги возлѣ другихъ выраженій, на пр. *domaćin, starješina, glavatar, čorbadžija* и т. д.). При этомъ случаю позволяю себѣ спросить Васъ, милостивый государь, нѣтъ-ли въ Вашихъ сочиненіяхъ тоже указаній на существованіе въ русскомъ прошломъ подобнаго учрежденія, какъ сегоднѣшняя задруга. Какъ извѣстно, существовала задруга прежде у всѣхъ Славянъ, конечно подъ разными названіями. У Чеховъ называли ее “*nedílني bratři*” (братья нераздѣльные, *fratres indivisi*), тоже “*hromada*”, “*spolek*”, “*nedíl*”. Названіе “*fratres indivisi*” встрѣчается тоже въ польскихъ источникахъ.

Что касается книгъ Чешской Матицы, говорилъ я сегодня опять съ госп[одиномъ] Шнабелемъ. Онъ мнѣ сказалъ, что вслѣдствіе заключеній годишнихъ счетовъ не успѣлъ еще выслать Вамъ, милостивый государь, желанныя книги, но что онъ это сдѣлаетъ въ теченіи двухъ или трехъ дней. Деньги не надо впередъ высылать. Госп[оди] Шнабель не боится, что не заплатите. Одновременно съ книгами получите шекъ почтовой сберегательной кассы и потомъ можете выслать деньги за провозъ.

Съ госп[одиномъ] Патерой я еще не говорилъ, но скажу ему навѣрное, что вышло недоразумѣніе, что жалоба касалась не его, а госп[одина] дра Ягича.

Съ большимъ удовольствіемъ напишу, милостивый государь, рецензію Вашихъ брошюръ, но думаю, что наилучшій случай будетъ написать вообще нѣсколько страницъ о Вашей научной дѣятельности. Изъ *Лингвистично-историческихъ Разсужденій* вижу, что Вы, милостивый государь, праздновали 1887 года 40-лѣтіе литературной дѣятельности. Вслѣдствіе того праздновали Вы въ прошломъ году (1897) 50-лѣтіе, и я бы очень радъ познакомилъ нашу публику съ Вашей 50-лѣтней дѣятельностью. Потому позволяю себѣ просить Васъ, милостивый государь, или выслать мнѣ какуюнибудь печатанную книгу (извѣстіе) о Вашей дѣятельности или написать мнѣ необходимыя данныя (но подробно).

Съ большой радостью слышу, что Вы убеждены, что Ваша чешская рукопись Галлаша “*Vlaší v Kraji Přešovském*” стояла бы быть напечатана. Я того же мнѣнія, и если мнѣ довѣряете, прошу Васъ покорно, выслать мнѣ Вашу рукопись. Я бы велѣлъ ее здѣсь переписать (скопировать) и напечаталъ бы ее гдѣнибудь. Само собой разумѣется, что бы я Вамъ выслалъ подлинникъ назадъ неповрежденный. Какъ деньги на перевозъ (на пересылку) позволяю себѣ выслать Вамъ почтовыя марки за 40 кр[он]. Если будетъ пересылка стоить больше, вышлю [!] добавочно, что необходимо.

Румынскій гимназіальный учитель вѣроятно ошибается, если думаетъ, что моравскіе Влаши происхожденія романскаго. Какъ извѣстно, называются пастырскіе жители на Балканахъ тоже до сихъ поръ Влахами, хотя они не романскаго происхожденія. Тоже законъ Поль[н]скій статья 25 (по Ягичу) называетъ Влахомъ пастуха (*rusticus pastor*). Можетъ быть, что сочиненіемъ Галлаша рѣшился бы вопросъ о Влахахъ, которые живутъ на Балканскомъ полуостровѣ и въ Моравѣ.

Если бы Вы мнѣ, милостивый государь, не довѣряли, я готовъ выслать Вамъ кауцію (денежную), что Вамъ вышлю назадъ неповрежденную рукопись Галлаша.

Ожидая Вашего скорого отвѣта, остаюсь съ истиннымъ уваженіемъ

Карль Кадлецъ.
Въ Прагѣ, 3. января 1898.
J.U.D^r. Karel Kadlec
tajemník Národního Divadla,
v Praze.

(Відділ рукописів ЛНБ ім. В.Стефаніка НАНУ. — АСП-216 / п. 6, од. зб. 273-В).

¹ Карел Кадлец (Karel Kadlec) народився 6 січня 1865 р., помер 4 грудня 1928 р. Навчався в гімназії міста Чеські Бudeйовиці, закінчив юридичний факультет Карлового університету, де згодом викладав як доцент і професор (із 1909 р.), а в 1911—1927 рр. обіймав посаду декана цього факультету. Лист припадає на період, коли К.Кадлец працював секретарем пражського Народного театру (1890—1905). Серед іншого опублікував дослідження про сімейну общину, або задругу, в слов'янському праві (1898).

5. Из листа К.Кадлеца до А.Петрушевича від 2 лютого 1898 р.

Что касается Вашего Корнеслова, я бы Вамъ совѣтоваль, отдать его, милостивый Государь, Чешской Академіи Наукъ. Было бы очень жаль, если бы работа такъ огромная послѣ Вашей смерти пропала.
(Відділ рукописів ЛНБ ім. В.Стефаника НАНУ. — АСП-216 / п. 6, од. зб. 459-Б).

6. Лист О.І.Соболевського до А.С.Петрушевича від 20 березня 1904 р.

Многоуважаемый Отець Каноникъ!

Вслѣдствіе письма профессора Дашкевича, русское Отдѣленіе Академіи наукъ обращается къ русскому конзулу во Львовѣ К.П.Пустошкину съ просьбою принять отъ Васъ матеріалы для этимологического словаря, упаковать и отправить въ Академію Наукъ. Я думаю, что для Васъ будетъ наиболее удобно воспользоваться помощью г[осподина] конзула и довѣритъ свое скоровище въ его надежныя руки.

Надѣюсь, что Вы находитесь въ добромъ здоровьѣ. Желая Вамъ пріятно встрѣтить и провести праздникъ св. Пасхи.

Преданный Вамъ Алексѣй Соболевскій.
20 / III 1904
С. Петербургъ,
Пушкинская, 15

Приклеена візитка: Константинъ Павловичъ Пустошкинъ
Императорскій Россійскій Консуль
Львовъ (Галиція)

(Відділ рукописів ЛНБ ім. В.Стефаника НАНУ. — АСП-412 / п. 10, од. зб. 370-В)

Література

1. Галас Б. Друковані згадки про українські рукописні словники в XIX — на початку XX ст. // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства (Збірник наукових праць). — Вип. 8: Збірник пам'яті професора Василя Добоша. — Ужгород, 2005. — С. 42—47.
2. Енциклопедія українознавства: Словникова частина / Гол. ред. В.Кубійович; Заст. гол. ред. М.Глобенко. — Вид-во “Молоде життя”, 1955—1984: У 10 т. — Перевидання в Україні. — Львів: НТШ. — Т. 6, 1996.
3. Зарубежные славяне и Россия: Документы архива М.Ф.Раевского. 40—80 годы XIX века / Составители В.Матула, И.В.Чуркина. — М.: Наука, 1975. — 576 с.
4. Колосовська О. Формування славістичної бібліотеки Антона Петрушевича // Проблеми слов'янознавства. — 2004. — Вип. 54. — С. 190—201.
5. Кріль М. Невідомі листи Івана Головацького до Антона Петрушевича // [Електронний ресурс] <http://www.lnu.edu.ua/Subdivisions/um/um2-3/Dokumenty/2-KRIL%20Myhajlo.htm>.
6. Кровицька О. Іларіон Свенціцький — коментатор давніх українських пам'яток // Проблеми слов'янознавства. — 2004. — Вип. 54. — С. 202—208.
7. Петров А.Л. Рукописные материалы о. А.Петрушевича (Представлено в засіданні Общого собрания 6 февраля 1910 г.) // Известия императорской Академии наук. — VI серия. — № 7. — 1910.
8. Сварник І. Петрушевич Антоній // Довідник з історії України / За заг. ред. І. Підкови і Р. Шуста. — Вид. 2-е, доopr. і доп. — К.: Генеза, 2001. — С. 571—572.